

Advies

Samen tegen schooluitval

Brussel, 28 september 2015

Adviesvraag: Conceptnota 'Samen tegen Schooluitval'
Adviesvrager: Hilde Crevits - Vlaams minister van Onderwijs
Ontvangst adviesvraag: 13 juli 2015
Adviestermijn: 75 dagen
Goedkeuring raad: 28 september 2015

Mevrouw Hilde CREVITS
Vlaams minister van Onderwijs
Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL

contactpersoon

Mieke Valcke
mvalcke@serv.be

ons kenmerk

SERV_20150927_Samentegenschooluitval_ADV

Brussel

28 september 2015

Advies Conceptnota ' Samen tegen Schooluitval'

Geachte mevrouw de minister,

Hierbij bezorgt de raad u het advies m.b.t. de conceptnota 'Samen tegen schooluitval'. De raad keek met veel verwachting uit naar deze nota o.a. omwille van de link naar de recent gepresenteerde conceptnota bis 'Duaal Leren: een volwaardige kwalificerende leerweg'.

Het is positief dat de Vlaamse regering een geïntegreerd beleid rond schooluitval wenst te voeren en daarbij focust op samenwerking, over beleidsdomeinen heen. Het doel van dat beleid is om het aantal spijbelaars en het aantal vroegtijdig schoolverlaters terug dringen en voor elke jongere het 'leerrecht' garanderen.

Wat de eerste doelstellingen betreft, zijn een aantal goede maatregelen in het actieplan opgenomen. Wat de tweede doelstelling betreft, het garanderen van het leerrecht, is onvoldoende duidelijk wat het aanbod zal zijn voor de jongeren die niet in het vernieuwd Duaal Leren terecht zullen kunnen. De raad uit zijn bezorgdheid dat er geen kwalificerend aanbod zal zijn voor een grote(re) groep jongeren die geen welzijnsproblemen hebben, het voltijds secundair onderwijs willen verlaten, arbeidsmarktgericht zijn maar niet klaar voor arbeidsdeelname worden bevonden.

De raad gaat hierover graag verder met u in dialoog.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter

Inhoud

Krachtlijnen	5
Advies	6
1 Situering van het advies.....	6
2 Conceptnota Samen tegen schooluitval	6
2.1 Situering	6
2.2 Doelgroepen.....	7
2.2.1 Jongeren@risk	7
2.3 Doelstellingen en uitgangspunten.....	8
2.4 Actieplan	9
2.4.1 Monitoring en identificatie	9
2.4.2 Coördinatie	10
2.4.3 Preventie	11
2.4.4 Interventie.....	11
2.4.5 Compensatie	12
2.5 Conclusies	13
Bibliografie	14

Krachtlijnen

Het is positief dat de Vlaamse regering een geïntegreerd beleid rond schooluitval wenst te voeren en daarbij focust op samenwerking, over beleidsdomeinen heen.

De conceptnota schuift vier problematische onderwijssituaties of doelgroepen naar voor nl. de vroegtijdige schoolverlaters, de spijbelaars, de jongeren@risk en de NEET-jongeren. De analyse van deze problematische onderwijssituaties of doelgroepen is niet altijd even consistent. Begrippen als schooluitval, schoolmoeheid, spijbelen, ... worden door elkaar gebruikt, net zoals oorzaak en gevolg.

De Vlaamse regering wil met deze conceptnota het aantal spijbelaars en het aantal vroegtijdig schoolverlaters terug dringen en voor elke jongere het 'leerrecht' garanderen. Voor wat de eerste doelstellingen betreft, zijn een aantal goede maatregelen in het actieplan opgenomen. Voor wat de tweede doelstelling betreft, het garanderen van het leerrecht, is onvoldoende zichtbaar en duidelijk wat het volwaardig nieuw aanbod met positief imago zal zijn voor de jongeren die niet in het vernieuwd Duaal Leren terecht zullen kunnen.

Het zwaartepunt van de onderwijs-welzijnstrajecten ligt binnen welzijn en de jeugdhulp. Voor een deel van de vier doelgroepen is dit aangewezen. Voor veel andere jongeren, die niet voltijds op de schoolbanken willen leren, dient het werk-aspect veel nadrukkelijker aanwezig te zijn. Ook voor de jongeren in de voortrajecten is het voltijds engagement en de kennismaking met de (gesimuleerde) werkvloer belangrijk.

Er vallen twee doelgroepen te onderscheiden, waar onderwijs een aanbod dient voor te voorzien, in de context van deze conceptnota en de conceptnota Duaal Leren. Het gaat enerzijds om jongeren met een ondersteuningsnood in de jeugdhulp en anderzijds om arbeidsmarktrijpe jongeren die kiezen voor een alternerende leerweg. Wat met de jongeren die niet tot één van beide doelgroepen behoren? Wat met de jongeren die geen welzijnsproblemen hebben, het voltijds secundair willen verlaten, arbeidsmarktgericht zijn en door derden niet arbeidsrijp worden bevonden. Het is onvoldoende duidelijk welk kwalificerend traject voor hen wordt voorzien.

Een centrale doelstelling is dialoog, samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid. De verantwoordelijkheid komt echter sterk bij de jongere en zijn of haar ouders te liggen en verschuift van onderwijs naar welzijn. De samenwerkingsverbanden zijn maar beperkt uitgewerkt en situeren zich vooral in het welzijnsoverleg (IROJ) waar werk-partners zullen aan toegevoegd worden. Er is ernstige twijfel of die integratie mogelijk is. Zijn alternatieve (bestaande) overlegstructuren voldoende onderzocht?

De systemen en de budgetten voor time-out, persoonlijke ontwikkelingstrajecten en voortrajecten zullen worden omgevormd tot één geheel van flexibele trajecten voor alle niveaus van het secundair onderwijs. Hoe die flexibele trajecten er zullen uitzien en wie ze zullen aanbieden is niet uitgewerkt. De raad vreest voor capaciteitsproblemen aangezien de potentiële doelgroep groter wordt en de hervorming budgetneutraal zou moeten zijn.

Advies

1 Situering van het advies

Op 13 juli 2015 ontving de raad de adviesvraag van minister Crevits m.b.t. de conceptnota 'Samen tegen Schooluitval' met de vraag voor eind september 2015 een advies uit te brengen.

De SERV keek met veel belangstelling en verwachting uit naar deze conceptnota. In het voorjaar van 2015 presenteerde de Vlaamse regering immers de conceptnota en de conceptnota bis 'Duaal Leren: een volwaardige kwalificerende leerweg'. Daarin werd duidelijk dat het vernieuwd stelsel Duaal Leren zich zal richten op arbeidsrijpe en bijna-arbeidsrijpe jongeren. De raad kon zich hier in vinden, zoals ook aangegeven in zijn advies van 16 maart '15 bij de conceptnota Duaal Leren, op voorwaarde dat:

- ook voor de groep jongeren die in eerste instantie niet arbeidsmarktrijp bevonden worden gelijktijdig aan een volwaardig vernieuwd aanbod met een positief imago wordt gewerkt zodat het versterkend werkt en er aansluiting kan gevonden worden met het Duaal Leren of het voltijds onderwijs;
- er voldoende bruggen en doorstromingsmogelijkheden zijn tussen de werk-welzijnstrajecten en de trajecten binnen Duaal Leren;
- dat deze jongeren de mogelijkheid hebben om in de praktijk met de arbeidsmarkt kennis te maken omdat ook voor hen het voltijds engagement en het aspect van kennismaking met de werkvloer belangrijk is. Dat houdt in dat bij de onderwijs-welzijnstrajecten werkpartners een rol spelen.
- de conceptnota 'leerrecht' duidelijkheid geeft over de wijze waarop en via welke partnerschappen de onderwijs-welzijnstrajecten vorm zullen krijgen en klaarheid brengt over de inhoud van trajecten, de samenhang ertussen en het budget.

In dit advies zal de raad zich uitspreken over de maatregelen m.b.t. schooluitval en in hoeverre de conceptnota 'Samen tegen schooluitval' tegemoet komt aan de noden van jongeren die niet direct in aanmerking komen voor het vernieuwd duaal leren

2 Conceptnota Samen tegen schooluitval

2.1 Situering

De Vlaamse regering wil het aantal spijbelaars en het aantal vroegtijdig schoolverlaters terug dringen en voor elke jongere het 'leerrecht' garanderen. Onder 'leerrecht' wordt verstaan dat elke leerling recht heeft op kwaliteitsvol onderwijs en leerlingenbegeleiding en de plicht om de aangeboden onderwijskansen maximaal te grijpen.

De conceptnota 'Samen tegen schooluitval' is een samenvoeging van twee eerdere actieplannen nl. het 'Spijbelplan' van maart 2012 en het 'Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten' van midden 2013. Het Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten (VSV) was een gevolg van het VESOC-Akkoord Loopbaanbeleid van 2012. Dit akkoord tussen de Vlaamse regering en de Vlaamse interprofessionele sociale partners heeft als prioritaire doelgroep de vroegtijdige schoolverlaters (samen met de werknemers ouder dan 50 jaar). Het beleidsdomein Werk zou

het vroegtijdig schoolverlaten remediëren, het beleidsdomein Onderwijs zou (extra) inspanningen leveren om het vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen. De uitvoering van het Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten kende een eerder moeizaam verloop; een evaluatie van het Actieplan Spijbelen van 2012 en van het Actieplan VSV, en een overzicht van de stand van zaken van de acties daarin, is wenselijk.

2.2 Doelgroepen

De conceptnota definieert en situeert vier problematische onderwijssituaties of doelgroepen nl. de vroegtijdige schoolverlaters (ongekwalificeerde uitstromers), de spijbelaars, de NEET-jongeren (not in employment, education or training) en de jongeren@risk.

De raad stelt vast dat de conceptnota deze doelgroepen naar voorschuipt maar dat ze niet terug te vinden zijn in het actieplan. Voor de raad is het belangrijk dat bij elke actie duidelijk aangegeven wordt naar welke doelgroep(en) een bepaalde actie zich richt, ook al is er overlap.

De raad ervaart de conceptnota op analytisch vlak niet altijd even consistent. Termen als schooluitval, schoolmoeheid, spijbelen, ... worden door elkaar gebruikt en oorzaak en gevolg worden door elkaar gehaald.

De raad wil in het bijzonder stil staan bij de laatst genoemde problematische onderwijssituatie of doelgroep omwille van de link naar de doelgroep van het Duaal Leren.

2.2.1 Jongeren@risk

Jongeren@risk zijn, aldus de conceptnota, jongeren die omwille van pedagogische, juridische, sociale of persoonlijke redenen dreigen uit te vallen uit het onderwijs. Dit gaat in een aantal gevallen samen met spijbelgedrag, problematische thuissituaties, delinquent gedrag en/of psychiatrische problemen. De conceptnota situeert onder deze doelgroep de jongeren in:

- time-out projecten (827 jongeren jaarlijks);
- persoonlijke ontwikkelingstrajecten (731 in 2015) of voortrajecten (823 in 2015);
- de jongeren uit Leren en Werken die te oriënteren zijn naar werk¹ (13 tot 16% van de jongeren in het DBSO);
- de residentiële voorzieningen; de grote meerderheid nl. 80%, van de jongeren in de jeugdhulp (9.519) blijken naar school te gaan; de overige 20% zit in een alternatief programma of heeft een vrijstelling van leerplicht, 3,7% (352) volgt geen lessen en zit niet in een school-vervangend programma².

De raad vraagt zich af wat het traject is van jongeren die (definitief) uitgesloten worden uit het onderwijs. Zij worden niet apart vermeld in de cijfers. Het gaat om meer dan 2.000 leerlingen per jaar³.

De raad is geen voorstander van het gebruik van een label als 'jongeren@risk':

¹ Jongeren die wel arbeidsrijp en –bereid zijn maar geen werkplek vinden.

² Cijfers van nov-dec 2011 uit 'Resultaten uit de bevraging over garantie van het recht op leren in residentiële voorzieningen' – geen auteur vermeld

³ http://www.standaard.be/cnt/dmf20131120_00847524

- De term wordt in de conceptnota erg veralgemenend gebruikt en heeft mogelijks een stigmatiserend karakter (cfr. de arbeidsmarkt waar al een tijd geen sprake meer is van 'risicogroepen')⁴.
- Voortrajecten zijn specifieke opleidings- en begeleidingsmodules voor jongeren die ontoereikende attitudes en vaardigheden hebben om aan het werk te gaan en nog geen duidelijk loopbaanperspectief hebben. Voortrajecten passen altijd in een arbeidsgerichte context. De raad kan aannemen dat een deel van de jongeren in een voortraject extra ondersteuning nodig heeft omwille van pedagogische, juridische, sociale of persoonlijke redenen maar meent dat dit niet veralgemeend kan worden.
- De term is niet aangewezen voor de jongeren die te oriënteren zijn naar een brugproject of werk. Zij hebben binnen het huidig stelsel van Leren en Werken extra begeleiding nodig bij de stap naar werk, niet noodzakelijk jeugdhulpverlening.
- Indien al een verzamelnaam voor deze jongeren wenselijk is pleit de raad eerder voor een andere gangbare afbakening nl. 'jongeren in een kwetsbare positie' omdat deze de context mee in ogenschouw neemt. Deze context wordt onder andere goed geschetst in het advies van de Vlor 'Voortijdig schoolverlaten aanpakken door een actief kwalificerend beleid' van januari 2012.

2.3 Doelstellingen en uitgangspunten

De conceptnota formuleert twee algemene centrale doelstellingen:

'Elke jongere tot aan de meet'. Zoveel mogelijk jongeren ronden het secundair onderwijs af met een onderwijskwalificatie, voor sommigen is een beroepskwalificatie en een warme overdracht naar de arbeidsmarkt meer aangewezen.

'Samen tegen schooluitval'. Dialoog staat centraal; ouders en leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid op en een veelheid aan andere actoren zijn betrokken (schooldirecties, leraren, CLB's, pedagogische begeleidingsdiensten, VDAB, volwassenenonderwijs, Syntra, ...). Onderwijs, welzijn, jeugd, werk en justitie dragen een gedeelde verantwoordelijkheid.

De raad staat achter deze twee doelstellingen. De eerste duidt op het belang van kwalificerende trajecten, de tweede op het belang van samenwerking. De raad formuleert volgende aanvullingen bij deze twee doelstellingen:

- Een veilige en warme leerplek voorzien is een terechte bekommernis in de beleidsnota Onderwijs 2014-2019. Sommige acties uit de conceptnota zetten daar ook op in. De raad vraagt dan ook dat een bijkomende doelstelling in die zin in deze conceptnota wordt opgenomen. De eerste en globale doelstelling van een aanpak die schooluitval moet voorkomen, is dat scholen een plek zijn waar jongeren graag naar toe komen omdat er kwaliteitsvol onderwijs wordt geboden en ze er dus erkenning en begeleiding op maat krijgen, er uitgedaagd en geprikkeld worden, er zich kunnen uit- en inleven en er perspectieven voor de toekomst leren zien.

⁴ In Vlaanderen is YAR Vlaanderen actief; het letterwoord staat voor Youth at Risk maar youth at risk wordt verder niet gebruikt in de communicatie. www.yarvlaanderen.be : 'YAR is een programma voor jongens en meisjes tussen 15 en 18 jaar met frequente problemen op verschillende levensdomeinen. Jongeren met een combinatie van problemen rond criminaliteit, opleiding en tewerkstelling, relatie-opbouw, gedragsproblemen, verantwoordelijkheidsbesef.'

- Deze bijkomende doelstelling zorgt voor de noodzakelijke link naar andere actuele en belangrijke onderwijsdossiers, zoals de modernisering van het secundair onderwijs, de hervorming van de leerlingenbegeleiding, ... Het realiseren van de doelstelling om alle jongeren een (onderwijs)kwalificatie te doen halen, zal volgens de raad ook daar van afhangen.
- Wat de samenwerking, een centraal begrip in de conceptnota, tussen onderwijs, welzijn, jeugd, werk en justitie betreft, stelt de raad vast dat de acties, maatregelen en samenwerking met justitie en zeker met werk eerder beperkt zijn.
- De conceptnota gaat volgens de raad ook vooral uit van de individuele verantwoordelijkheid van de ouders en de leerlingen, terwijl de impact van bvb. de sociaaleconomische status van leerlingen op hun schoolloopbaan niet onderschat kan worden . Er is ook een verschuiving van verantwoordelijkheid van onderwijs naar welzijn.
- De twee doelstellingen zijn kwalitatief van aard; er worden geen streefcijfers of andere kwantitatieve doelstellingen opgenomen een tijdsplan om die te bereiken.
- Er dient meer aangegeven te worden wat nieuw beleid is en wat reeds in voege is, of nieuw en lopend beleid zou zelfs opgesplitst kunnen worden zodat het overzicht bewaard kan worden.

2.4 Actieplan

Het actieplan bevat 52 acties onder de vier luiken van het Europees referentiekader: inzetten op de monitoring van vroegtijdig schoolverlaten (VSV), de coördinatie en uitvoering van het beleid, het voorkomen van VSV, het interveniëren wanneer het zich voordoet en het compenseren eens een jongere ongekwalificeerd uitstroomt.

Het actieplan is een degelijk werkstuk. De veelheid aan acties maken het wel moeilijk om het overzicht te behouden. De opdeling van acties volgens het Europees referentiekader zorgt er voor dat het minder duidelijk is welke acties naar welke van de doelgroepen gaan. Er zou geopteerd kunnen worden om per doelgroep met de vier pijlers te werken, dit maakt de opvolging gemakkelijker (zie ook 2.2).

2.4.1 Monitoring en identificatie

Dit luik bevat de jaarlijkse update van de cijfers op macroniveau van VSV, problematische afwezigheden, definitieve uitsluiting en NEET. De cijfers voor VSV zijn er sinds dit jaar; de andere worden vanaf 2016 aangeleverd. Deze cijfers worden aangeleverd op Vlaams niveau, lokaal niveau en op schoolniveau, deze worden ook ter beschikking gesteld van lokale partners (bvb. VDAB).

- stelt voor ook de update van cijfers m.b.t. het voltijds engagement in Leren en Werken op te nemen zolang het Duaal Leren niet is ingevoerd;
- vindt het positief dat geïdentificeerd zal worden welke VSV in een kwalificerend traject zitten en op welke manier zij alsnog een kwalificatie behalen (wel pas gerealiseerd in 2017). Ook positief is de koppeling van databanken van onderwijs en werk om een beter zicht te krijgen op de NEET-jongeren en hen beter te kunnen begeleiden; de realisatie daarvan vergt wel nog heel wat stappen;
- vraagt zich af of de verstrenging van de definitie van problematische afwezigheid (vanaf 15 halve dagen i.p.v. 30 halve dagen) ook zal zorgen voor een uitbreiding van de capaciteit voor opvolging en begeleiding aangezien dit zal zorgen voor een toename, in de cijfers, van het aantal problematische spijbelaars;
- vraagt een gedegen monitoring van het effect van de kwalificatieplicht (voor het recht op een beroepsinschakelingsuitkering) op het aantal NEET-jongeren. Wellicht zal dit voor een toename zorgen, aangezien de druk om zich aan te melden bij VDAB voor diegene die ongekwalificeerd uitstromen is weggevallen.

2.4.2 Coördinatie

In de conceptnota worden de bestaande coördinatiestructuren in de integrale jeugdhulp, met name het Intersectorale Regionale Overleg Jeugdhulp (IROJ), uitgebreid met lokale werk-actoren (VDAB). De IROJ initiëren lokale netwerken leerrecht en er wordt daarnaast casusoverleg voorzien waarvan de CLB's regisseur zijn. Elk netwerk leerrecht⁵ legt zelf zijn prioriteiten vast; er wordt verwezen naar de netwerken in Leuven en Limburg en naar het Centraal Meldpunt in Antwerpen.

- De raad is voorstander van het benutten van bestaande goed functionerende structuren; dit zorgt voor continuïteit van beleid en van de praktijk. De raad is uiteraard ook voorstander van samenwerking over beleidsdomeinen heen. De raad kan zich echter voorstellen dat het volwaardig participeren van werk-actoren aan het intersectoraal regionaal overleg jeugdhulp (IROJ), dat als finaliteit heeft het afstemmen van integrale jeugdhulp tussen welzijnsactoren, minder evident is dan dat de conceptnota laat uitschijnen. De raad vraagt zich af of ook de Lokale Overlegplatformen (LOP's) in overweging zijn genomen als overlegplatform en hoe de link met het flankerend onderwijsbeleid wordt verzekerd.
- De conceptnota vermeldt niet wat de timing en de aanpak is voor het inkantelen van nieuwe inhoudelijke opdrachten aan dit overleg.
- De raad staat ook achter de werking van de bestaande praktijken rond de netwerken leerrecht en het is wenselijk dat de expertise en de netwerken die ze hebben opgebouwd verder wordt erkend. De raad stelt wel vast dat de huidige netwerken leerrecht zich vooral richten op school-vervangende programma's (time-out). Dat betekent dat ook deze netwerken een nieuwe invulling krijgen. Het is niet zo duidelijk of de netwerken waar naar verwezen wordt blijven bestaan, of dat hun werking in het kader van het IROJ overgenomen wordt.

⁵ Deze bestaan uit scholen, CLB, Centra Algemeen Welzijnswerk, Jongerenwelzijn, VDAB, Centra Geestelijke Gezondheidszorg, OCMW, pedagogische begeleidingsdiensten. Zie <http://www.meldpuntsi.be/netwerkleerrecht.htm> <http://www.onderwijsantwerpen.be/nl/aanbod/advies-begeleiding/centraal-meldpunt-voor-risicojongeren-cmp>

- Ook de taakverdeling tussen het IROJ en de netwerken Leerrecht zijn voor de raad niet zo duidelijk. Een bekommernis van de raad is dat de meeste aandacht niet zal gaan naar het aanbod (aantal trajecten en de inhoud ervan) maar naar regie en coördinatie, dus dat er te veel wordt stilgestaan bij structuur en te weinig bij de casussen. Het belangrijkste is dat er op maat van de jongere een oplossing en/of aanbod wordt gezocht; niet voor alle doelgroepen opgenomen in de conceptnota in het casusoverleg binnen het welzijnsoverleg daartoe de juiste weg.
- De jeugdhulp kan op vandaag geen antwoord bieden op alle hulpvragen; deze zullen nog toenemen met de verruiming van de doelgroep.
- Positief en concreet is dat de netwerken leerrecht een afsprakenkader moeten uitwerken met het volwassenenonderwijs, Syntra en VDAB over wie welke verantwoordelijkheid opneemt wanneer een niet-leerplichtige jongere het onderwijs zonder kwalificatie verlaat.

2.4.3 Preventie

Het luik preventie bevat als acties het versterken van de lerarenopleiding, de uitbouw van het zorg- en talenbeleid in scholen, de ontwikkeling van een website en andere communicatieacties. De raad onderschrijft deze acties.

Enkele aanvullingen:

- Het werken aan welbevinden is cruciaal (zie 2.3); het voorzien van één actie, nl. de opmaak van een plan van aanpak door scholen inzake pesten, is eerder beperkt te noemen.
- Het inbrengen van het instrument 'Mijn loopbaan' van de VDAB in de klaspraktijk en het aanreiken van arbeidsmarktinformatie aan leerkrachten, CLB en leerlingen is zeer positief. Een goede studie- en beroepskeuzebegeleiding, erg belangrijk in het voorkomen van schoolmoeheid en –uitval, bestaat echter uit veel meer dan deze acties (cfr. modernisering SO) en moet nog sterker aan bod komen.
- Het stimuleren van flexibele leerwegen om zo het zitten blijven te vermijden is een zeer belangrijke actie, net als het tussentijds kwalificeren van verworven competenties⁶;
- Ook de implementatie van het vernieuwd Duaal Leren is opgenomen als actie. De raad roept op om ook de jongeren die vandaag in Leren en Werken een opleiding volgen maximaal toe te leiden naar (deel)kwalificering, te begeleiden naar een werkplek en te zorgen voor een warme overdracht naar de VDAB.

2.4.4 Interventie

De acties richten zich op het tegengaan van spijbelen en op de jongeren@risk. Het time-out systeem wordt hervormd naar een meer flexibel systeem van onderwijs-welzijnstrajecten op maat. Deze staan open voor alle jongeren in het secundair onderwijs en de huidige POT en voortrajecten worden daarin ingekanteld. De jongeren in een persoonlijk ontwikkelingstraject of

⁶ De conceptnota vermeldt dat de Vlaamse overheid reeds is gestart met de ontwikkeling van EVC-standaarden, gebaseerd op de Vlaams kwalificatiestructuur. Dit terwijl de conceptnota "EVC" nog maar recentelijk is goedgekeurd door de Vlaamse Regering en voor advisering voorligt bij de VLOR en de SERV tegen oktober 2015.

een voortraject krijgen een aangepast traject aangeboden waarbij doorstroom naar het duaal leren of naar het voltijds onderwijs het uitgangspunt is.

- Het is hier dat de link wordt gelegd met de conceptnota 'Duaal Leren. Een volwaardige kwalificerende leerweg.' Voor de raad komt de klemtoon met deze invulling van het leerrecht heel erg op welzijn en jeugdhulp te liggen. Het aspect werkplekleren en de link naar werkervaring wordt te weinig gelegd.
- De raad meent dat de werking van de IROJ en de netwerken leerrecht te weinig een antwoord bieden voor de jongeren die kiezen voor een meer praktijkgerichte opleiding maar nog onvoldoende vaardigheden en jobdoel hebben om te leren en te werken in een onderneming. Als werk-partners worden VDAB en Syntra vermeld. Wat met de sectoren? Wat met de aanbieders van POT en voortrajecten?
- De systemen en de budgetten voor time-out, persoonlijke ontwikkelingstrajecten en voortrajecten worden omgevormd tot één geheel van flexibele trajecten voor alle niveaus van het secundair onderwijs. Hoe die flexibele trajecten er zullen uitzien en wie ze zullen aanbieden is niet uitgewerkt. De raad vreest voor capaciteitsproblemen aangezien de potentiële doelgroep groter wordt en de hervorming budgetneutraal moet zijn.
- De raad onderscheidt twee groepen jongeren in de context van de conceptnota bis 'Duaal Leren' en de conceptnota 'Samen tegen schooluitval'
 - de (quasi) arbeidsmarktrijpe jongeren waar het vernieuwd Duaal Leren op mikt;
 - de jongeren in een kwetsbare positie met een ondersteuningsnood in de jeugdhulp waar de welzijnstrajecten uit de conceptnota Samen tegen Schooluitval op mikken.
- De bezorgdheid van de raad is dat er geen sluitend aanbod zal zijn voor die jongeren die niet tot één van beide groepen behoren. Het gaat om een grote groep jongeren die geen welzijnsproblemen hebben, het voltijds secundair onderwijs willen verlaten, arbeidsmarktgericht zijn maar door derden niet klaar voor de arbeidsmarkt worden bevonden. Welk kwalificerend traject wordt voor hen uitgestippeld zo dat ze niet ongekwalificeerd de leerplicht verlaten?
- Eén van de aanbevelingen uit het ESF-project 'Naar een hervorming van het stelsel Leren en Werken in Vlaanderen' stelt dat het aangewezen is om duaal leren voor te behouden voor leerlingen die klaar zijn om te werken en dat er een alternatief moet zijn voor wie dat nog niet kan. Dergelijk alternatief kan bestaan uit voorbereidingsprogramma's of door een parallel circuit waar de werkcomponent ingevuld wordt door een simulatiewerkplaats; de raad is deze piste genegen.
- De jongeren van -18 die arbeidsrijp en –bereid zijn horen volgens de raad thuis in het duaal leren, ook wanneer ze extra ondersteuning nodig hebben om een werkplek te vinden. Ook de jongeren in de huidige voortrajecten horen eerder thuis in arbeidsgerichte trajecten dan in welzijnstrajecten.

2.4.5 Compensatie

Het actieplan wil een reflectietool van de Examencommissie die jongeren informeert over alternatieven voor het halen van een diploma secundair onderwijs breder bekend maken, alsook verder inzetten op de OKOT-trajecten. Er loopt ook een Europees project dat zal uitzoeken hoe laaggeschoolde volwassenen kunnen toegeleid worden naar een geschikt opleidingsaanbod (GOAL project Guidance and Orientation for Adult Learners). De raad steunt deze acties.

Het luik compensatie is verder beperkt net als de acties naar de NEET-jongeren. Hier is de link met het arbeidsmarktbeleid groot en kan nog meer ingezet worden op samenwerking met het beleidsdomein Werk.

2.5 Conclusies

- De conceptnota 'Samen tegen schooluitval' bouwt verder op het Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten van 2013. Het is niet zo duidelijk in het plan wat nieuw beleid is en wat niet. Opvallende nieuwe acties zijn m.b.t. spijbelen de verstrenging van problematische afwezigheid; m.b.t. VSV het verder uitwerken van flexibele leerlijnen en m.b.t. leerrecht de hervorming van time-out, POT en voortrajecten naar één geheel van flexibele werk-welzijnstrajecten.
- De raad juicht toe dat de Vlaamse regering een geïntegreerd beleid rond schooluitval wenst te voeren. De conceptnota groepeerde echter jongeren met heel verschillende achtergronden: spijbelaars van alle leeftijden, leerlingen die kiezen voor een doorgedreven praktijkopleiding, jongeren die zonder kwalificatie uitstromen en jongeren die na de leerplicht niet aan het werk zijn en ook geen opleiding volgen. Die verscheidenheid in doelgroepen zorgt voor verwarring en maakt dat de samenhang tussen doelstellingen, doelgroepen, acties en beoogde resultaten in het actieplan concreter gemaakt moet worden.
- De raad ervaart de conceptnota op analytisch vlak niet altijd even consistent. Termen als schooluitval, schoolmoeheid, spijbelen, ... worden door elkaar gebruikt en oorzaak en gevolg worden door elkaar gehaald.
- De klemtoon ligt meer dan in het vorige actieplan op de gedeelde verantwoordelijkheid en op samenwerking, wat positief is. Deze samenwerkingen worden echter niet uitgewerkt. De raad vindt dat de nadruk sterk ligt op de individuele verantwoordelijkheid van de leerling en zijn of haar ouders. Er is ook een verschuiving van de verantwoordelijkheid van onderwijs naar welzijn. Er is geen vermelding hoe de implementatie van het actieplan door de betrokkenen zal opgevolgd worden.
- De onderwijs-welzijnstrajecten situeren zich vooral in de welzijnssfeer en de sfeer van de jeugdhulp. De raad meent dat dit voor sommige jongeren inderdaad aangewezen is, voor anderen mag en moet het werk-aspect nadrukkelijker aanwezig zijn en aangeboden worden. Voor wat betreft de leerlingen die niet meer in duaal leren terecht kunnen voldoet de conceptnota niet aan de voorwaarden die de raad in zijn advies ter zake formuleerde (zie punt 1).
- De grote bezorgdheid van de raad is dat de er geen sluitend aanbod zal zijn voor die jongeren die geen persoonlijke, sociale, juridische of andere problematiek hebben en die niet arbeidsrijp zullen bevonden worden in het vernieuwd duaal leren. Het gaat om een grote groep jongeren die geen welzijnsproblemen hebben, het voltijds secundair onderwijs willen verlaten, arbeidsmarktgericht zijn maar door derden niet klaar voor de arbeidsmarkt worden bevonden. Welk kwalificerend traject wordt voor hen uitgestippeld zo dat ze niet ongekwalificeerd de leerplicht verlaten?
- De raad stelt vast dat er heel veel hervormingen in de pijplijn zitten: het secundair onderwijs, Leren en Werken, nu ook Time-out ... Er dient nog veel werk en overleg te gebeuren. Als werk-partners worden VDAB en Syntra vermeld. Wat met de sectoren? Wat met de aanbieders van POT en voortrajecten?
- Er is nog onduidelijkheid over de financiering en of die afdoende zal zijn.

Bibliografie

Departement Werk & Sociale Economie (2015) *Rapport met beleidsaanbevelingen uit ESF-project 5053 'Naar een hervorming van het stelsel Leren en Werken in Vlaanderen'*, Wouter Pinxten, juli 2015

De Witte Kristof (2014) *Beleid rond vroegtijdig schoolverlaten is de investering waard*, *Leuvense Economische standpunten*, 2014/143

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2014, Nederland) *'Extra kansen voor jongeren in een kwetsbare positie'*, 12 december 2014

Noorani Sogol (2015) *Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe*, Erydice Brief, DOI: 10.2797/732615

SERV (2015) *Advies Conceptnota Duaal Leren*, 16 maart 2015

te Riele Kitty (2006) *Youth 'at risk': further marginalizing the marginalized?*, *Journal of Education Policy*, 21:2, 129-145, DOI: 10.1080/02680930500499968

Vlor (2012) *Advies voortijdig schoolverlaten aanpakken door een actief kwalificerend beleid*, *Vlaamse Onderwijsraad*, 26 januari 2012